

דבר קהל

קובץ מאמרים על עבודת אלול
ותשרי לאור הקבלה והחסידות

חלק א' – חודש אלול

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא שליט"א

מעמקים

קובץ לאלול מבית עלון מעמקים -
מעובד מתוך שיעורים של הרב יצחק
שפירא

יו"ל על ידי ישיבת "עוד יוסף חי"
יצהר, ד.ג. אפרים, 4483100
02-9974666 | 058-4997466
misradodyosefchai.org.il

לשמיעת שיעורים בקול הלשון:
073-3718149

לשותפות בהפצה, הערות, הארות,

קבלת העלון במייל וכן לקבלת

מאמרים נוספים:

עתי תור 0585277247

או במייל: ataitor1@gmail.com

תוכן עניינים

5	פתיחה – קול דודי דופק
8	הקדמה למהלך חגי תשרי
12	אלול – המלך בשדה
12	חרדת הדין או הארת פני המלך?
14	להתעלות אל ה' או למצוא אותו בתוכנו?
20	הארת מדות הרחמים
22	הכנה לסליחות
22	לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים
25	הבושה בבקשת הסליחה
28	לדעת לעורר רחמים
32	"זוחלים ורועדים מיום בואך" – היחס ליראה בימים הנוראים
33	מלכינו או דודינו
38	יראת ה' לחיים

פתיחה – קול דודי דופק

אנו ניצבים בפתחם של ימים מיוחדים, ימים גדולים ומלאים בעבודת ה'. חודש אלול וחודש תשרי אינם רק תקופה בלוח השנה - הם מסע של עבודה פנימית, של גיעת נפש ויגיעת בשר, של התחדשות בקשר עם ה'.

אכן, ימי אלול ותשרי הם ימים של עבודה ועמל. אך חשוב להדגיש: על פי תורת החסידות לא העבודה היא העיקר, אלא הנוכחות האלקית. עבודת ה' איננה מטרה בפני עצמה, היא הדרך להנכיח את הקב"ה בתוך החיים שלנו, לגלות אותו בתוכנו.

כדי לקבל ציור 'חסיד' על ההתחדשות בקשר עם ה' בימים אלו, נתבונן בפסוקים הבאים משיר השירים, המתארים את התעוררות הרעיה (כנסת ישראל) לפתוח לדודה (הקב"ה) את הדלת, בעקבות שמיעת דפיקותיו:

אָנִי יְשָׁנָה, וְלִבִּי עָר; קוֹל דָּוִדִי דוֹפֵק, פֶּתַח־לִי אֶחָתִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי--
שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא-טָל, קוֹצוֹתַי רְסִיסֵי לֵילָה. פֶּשֶׁטַי, אֶת-פֶּתְנֵתִי-אֵיכָכָה,
אֶלְבָּשָׁנָה; רַחֲצִיתִי אֶת-רַגְלִי, אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם. דָּוִדִי, שֶׁלַח יָדוֹ מִן-הַחֹר, וּמַעֲי, הָמוּ
עָלָיו. קָמְתִי אָנִי, לִפְתַּח לְדָוִדִי; וְיָדֵי נְטָפו־מוֹר, וְאֶצְבָּעֵתִי מוֹר עֵבֶר, עַל, כַּפּוֹת
הַמְּנַעוּל. פֶּתַחְתִּי אָנִי לְדָוִדִי, וְדָוִדִי חָמַק עָבָר; נִפְשִׁי, יֵצֵאָה בְּדַבְרוֹ-בְּקִשְׁתִּיהוּ
וְלֹא מִצְאָתִיהוּ, קָרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי.

אני ישנה ולבי ער

בעבר היו לנו ציפיות גדולות לקשר עם ה', אך התאכזבנו פעם אחר פעם, עד שלבסוף נפלנו לשינה עמוקה, "אָנִי יְשָׁנָה". כעת אנו נפולים ומיואשים מכך שיהיה לנו אי פעם קשר טוב עם ה'. אנחנו מפחדים שנתאכזב שוב מהקשר איתו, ולכן אנחנו הולכים לישון. ובכל זאת, "וְלִבִּי עָר". הלב שלנו ער ודרוך, באיזשהו מקום אנחנו עדיין

1. על האמור בשיר השירים לפני קטע זה ראה באריכות בגליון מעמקים לפרשת צו וחג הפסח (מס' 43) במאמר על שיר השירים.

מחכים לשמוע את פנייתו של ה' אלינו - אולי נגלה שבכל זאת ה' רוצה אותנו?... בסופו של דבר אנחנו מחכים ומצפים שיהיה לנו קשר עם ה'. כל אחד אומר לעצמו בתוך הלב: "הלוואי שהיה לי קשר עם ה', אם היה לי קשר איתו הוא היה סוחף אותי ומלהיב אותי, והיה לי תענוג אמיתי".

ואכן, הלב הער שלנו שומע את דפיקותיו של הדוד - "קול דודי דופק". אמנם ליבנו שומע רק דפיקות ולא שומע דיבורים, אך אנו מבינים מעצמנו שהמשמעות של הדפיקות הללו היא שה' מאוד רוצה שנפתח לו.

הנה מגיע אלול, ואנחנו רוצים לחזור בתשובה. הדבר הראשון אליו עלינו לשים לב הוא שהקב"ה מאוד רוצה להיות בקשר איתנו. הרי הקב"ה הוא שקבע את חודש אלול ואת חגי תשרי לימי תשובה, והוא מי שמחכה לנו מאחורי הדלת שנחזור אליו. אמנם אנחנו אלו שמסבירים את התוכן הפנימי של הימים הללו, אך כל דברינו נובעים רק בעקבות הדפיקות שלו על דלתנו. ההתעוררות שלנו בימים הללו לא מגיעה מעצמנו. הקב"ה דופק לנו על הלב שנחזור בתשובה, וכך הוא מעורר אותנו.²

פתיח

לאחר שהפנמנו בתוכנו שהקב"ה רוצה את הקשר איתנו, ורוצה שנחזור בתשובה, אנחנו נופלים לטעות נוספת. אנחנו חושבים לעצמנו: מה הקב"ה רוצה מאיתנו בעצם? הוא בטח רוצה להגיד לנו שהוא מאוכזב מאיתנו, ושנחנו לא בסדר. אנחנו מניחים שהקב"ה רוצה לטעון כלפינו שאנחנו לא עומדים בציפיות שלו, ולכן הוא לא מרוצה מאיתנו. אבל המחשבה הזו עוד פעם מפילה אותנו, כי לאף אחד לא נעים לחשוב שמישהו בא וטוען כלפיו שהוא לא בסדר. לכן בעקבות המחשבה הזו אנחנו טוענים כלפי הקב"ה בחזרה: "פִּשְׁטֵי, אֶת-קִּתְנֵי-אֵיכָה, אֶלְבָּשָׁנָה; רְחִצְתִּי אֶת-רַגְלִי, אֵיכָה אֶטְנֶם". אנחנו כבר במיטה, עייפים, אין לנו כח להשתנות, אנחנו לא אוהבים שמישהו בא ומראה לנו שהוא מאוכזב מאיתנו, אנחנו מעדיפים להישאר ככה כמו שאנחנו עכשיו.³

אבל האמירה הזו מגיעה רק משום שלא קלטנו מה באמת הקב"ה רצה מאיתנו. הקב"ה לא דפק לנו על הדלת כדי להגיד לנו שהוא מאוכזב. הוא בסך הכל רצה שנפתח לו את הדלת. "דודי, שֶׁלַח יָדוֹ מִן-הַחֹר, וּמַעֲי, הָמוּ עָלָיו". כל השנה כולה אנו משאירים מקומות מסוימים במערכת היחסים בינינו עליהם אנו מעדיפים לא לדבר (כדי שלא נהיה מאוכזבים), אך כעת הקב"ה דופק על דלתי ליבנו מתוך רצון לפתוח את המקומות הרגישים הללו כדי לחדש את הקשר ולהעצים אותו.

2. "מהבעש"ט זלה"ה, בענין מה שאמרו ז"ל בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות כו'. והקשה: ממה נפשך אם אי אפשר לשום אדם לשמוע הכרוז הזה אם כן למה יוצא בת קול כלל, ואם אפשר שישמע אם כן מאי טעמא לא נשמע? וביאר כי למעלה אין אומר ואין דברים רק עולם המחשבה, אם כן מה שמגיע לאדם מהרהורי תשובה הוא מן הכרוז וכו'. (תולדות יעקב יוסף לפרשת צו. הובא בכש"ט אות רנה, והוסבר בהרחבה ב'נהלך ברגש' החל מעמ' 186).

3. ראה לקוטי תורה שלח מג, ד.

למה הדוד ברוח?

לאחר שאנו מבינים מה הקב"ה רוצה מאיתנו, אנו ניגשים לפתוח את הדלת, "קמתי אֲנִי לְפִתּוֹחַ לְדוֹדַי". אך עד שפתחנו את הדלת כבר "וְדוֹדַי חָמַק עָבָר", "בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצֵאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנְנִי". כאשר אנחנו מחליטים לפתוח את ליבנו לה', אנחנו לא מקבלים ממנו שום תגובה. נדמה שלמרות שאנחנו פותחים לו את הדלת, הוא נעלם ולא מראה שום יחס כלפינו.

מדוע באמת הקב"ה ברח מאיתנו? מה הייתה הציפייה שלו מאיתנו?

כאשר הקב"ה דפק לנו בדלת, הוא רצה שנהיה נתונים בכך שהוא קורא לנו. אך במקום שהקריאה שלו אלינו תלהיב אותנו ותסחף אותנו, היינו שקועים במחשבה מה זה דורש מאיתנו. גם כאשר לבסוף באנו לפתוח לו היינו 'מבושמים', ידינו "נְטָפוּ מוֹר". חשבנו בעיקר על עצמנו ועל מה שעובר עלינו, כמה טוב לנו, ולא חשבנו על הקשר עם ה'. את כל הרושם של התחושות הללו השארנו "עַל כַּפּוֹת הַמְּנַעוּל", והוא פשוט החליט לברוח.

כאשר הדוד דופק, הוא מצפה שנשמח שהוא מגיע, שנגיב לו מיד ב-"כן, כן, כן, אנחנו מיד מגיעים לפתוח". וכאשר אנו פותחים לו את הדלת, נקבל את פניו בברכה, ונאמר לו: "איזה יופי שבאת, איזה כיף שהגיע אלול, כמה משמח אותנו שאתה רוצה שנהיה בקשר איתך". במקרה כזה בוודאי שהוא לא יברח. להיפך, הוא ממש ישמח להיות איתנו.

שנזכה בעזרת ה' שיהיה לנו בהיר ופשוט שכאשר מדברים על חזרה בתשובה אין הכוונה לצייר כיצד נהיה יותר טובים, אלא לשים לב כיצד הקב"ה מעורר אותנו להיות בקשר איתו.

הקדמה למהלך חגי תשרי

על מנת להבין את משמעותם של ימי אלול ותשרי, עלינו להתחיל מלמעלה - מהמבט של ה'. מהי מהותם של הימים הללו בעיניו? כיצד הוא רואה את התקופה הזו? רק לאחר שנעמיק בהבנה הזו, נוכל להתבונן כיצד הימים הללו מנכיחים את ה' בתוכנו - איך הם פותחים פתח לנוכחותו בתוך חיינו, ומתוך כך להבין איזו עבודה נדרשת מאיתנו כדי לאפשר לה להתגלות.

מי שנתן את ההכוונה המדויקת ביותר למבט של ה' על ימי אלול ותשרי הוא האר"י הקדוש. האר"י תיאר את התקופה הזו כההליך מתמשך של שלבים, החל מהארת י"ג מידות הרחמים באלול, ועד לשמחת תורה, שהוא שיא ההתקרבות.

המשל שבו השתמש הוא קשר בין איש ואישה (כאשר הנמשל הוא, כמובן, ה' ועם ישראל, שמשולים לחתן וכלה): בראש השנה הם עומדים "אחור באחור" - שלב של ריחוק, המכונה "נסירה". ביום הכיפורים הם כבר "פנים בפנים". בסוכות - חיבוק, בהושענא רבה - נישוק, ובשמחת תורה - יחוד.

המשל של האר"י הקדוש מעלה את מבטנו אל נקודת מבטו של ה' על ימי אלול ותשרי. אך כאשר אנו רוצים להוריד את הדברים אל עבודת ה' האישית שלנו, אנו מרגישים שהדברים נשארים גבוהים מדי - מרוחקים מהחוויה של החיים שלנו.

כדי להבין כיצד כל התהליך הזה נוגע אלינו, וכיצד הוא נוכח בתוך החיים עצמם, נתן לנו אדמו"ר הזקן משל נוסף. המשל הזה עוזר לנו לצייר את הדרך שבה הקב"ה מתגלה בתוכנו - לא רק איך הוא רואה את הימים הללו, אלא איך הם נוכחים בנפשנו.

אדמו"ר הזקן ממשיך את חודש אלול לתקופה שבה "המלך בשדה"⁴: "משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאים אנשי העיר לקראתו, ומקבל את כולם בסבר פנים יפות

4. לקוטי תורה פרשת ראה לב, א ד"ה "אני לדודי ודודי לי". יש לציין שכבר בחז"ל (תנחומא אמור כב, הובא בטור או"ח תקפא) הובא משל זה על הימים הנוראים, אך בהקשר אחר.

ומראה פנים שוחקות לכולם". באלול, הקב"ה הוא המלך, אנחנו העבדים שלו, והוא מתקרב אלינו ומאיר לנו פנים.

בראש השנה אנחנו נכנסים יחד עם המלך לארמון. כאן אנחנו כבר נחשבים לבן של המלך, אך המלך עדיין נמצא ברוממותו ואינו מתייחס אל בנו⁵. ביום הכיפורים המלך מסב פניו אל בנו⁶. בסוכות - הוא מחבק אותנו⁷. ובשמחת תורה - משל מיוחד: המלך מסיר את הכתר מראשו, ומניח אותו על ראשו של הבן⁸.

ולסיכום:

משל אדמו"ר הזקן	משל האר"י הקדוש	שלב
המלך בשדה - מקבל את כולם בסבר פנים יפות	הארה של י"ג מידות הרחמים	אלול
המלך בארמון עם בנו, אך נמצא ברוממותו	נסירה - אחור באחור	ראש השנה
המלך מסב פניו אל בנו	פנים בפנים	יום הכיפורים
המלך מחבק את בנו	חיבוק	סוכות
-	נישוק	הושענא רבה
המלך מסיר את הכתר מראשו ונותן אותו לבנו	י"חוד	שמחת תורה

כאשר אנו משווים בין שני המשלים - של האר"י הקדוש ושל אדמו"ר הזקן - אנו יכולים לשים לב להבדל מהותי. האר"י מדבר רק מתוך הארמון, מתוך נקודת המבט של ה', שבה אין כלל "חוץ". בארמון, ברור שכל מה שקיים הוא רצונו של המלך, ולכן הכול תלוי ברצונו ומתפרש כתהליך של בחירת ה' בנו, עם ישראל.

לעומת זאת, אדמו"ר הזקן מתאר גם את מה שמחוץ לארמון - את נקודת המבט שלנו. חודש אלול לפי אדמו"ר הזקן הוא השלב שבו המלך יוצא החוצה, אפילו מחוץ

5. לקוטי תורה לפרשת כי תבא מא. ד.

6. לקוטי תורה סח. א: מאמרי אדמו"ר הזקן לפרשיות התורה ח"ב עמוד תתכה.

7. לקוטי תורה עט. א. על הושענא רבה לא מצאנו משל של אדמו"ר הזקן. ויש לומר שהוא כלול במשל החיבוק של המלך, כשם שהושענא רבה הוא חלק מחג הסוכות, וכשם שבמשל של האר"י הנישוק מאוד קשור לחיבוק (שהרי שניהם נכללים ביחד בהכנות לייחוד).

8. לקוטי תורה פב. ג.

לעיר, אל המקומות הלא מעובדים שלנו (ובנמשל, הכוונה לחלקים בנפש שנדמה שאין בהם נוכחות אלוקית), ומאיר שם את פניו. האר"י מכוון אותנו לנקודת המבט של ה', ואילו אדמו"ר הזקן מכוון אותנו לעבודה: באלול עלינו להתאמץ לפגוש את הקב"ה בשדה, כל זה בתור הכנה כדי שבראש השנה נצליח להיכנס לתוך הארמון.

בחוברת שלפניכם מובאים מאמרים על עבודת ה' המיוחדת של חודש אלול, המאמרים בנויים לאור היסודות שהתבארו פה. אנו מקווים שהחוברת תעזור לכם בעזרת ה' לגלות את פניו המאירות של המלך בשדה, ובכך להצטרף אליו בכניסה לתוך הארמון.

תמיד רצוג לקרוא חלק בהגילובג?
רצוג לגב לך יהיה חלק בלימוד תורה למיילג זוג זולל ילמזל?

בישוב יצהר שבהרי השומרון יושבים להם בחורים ואברכים ושוקדים על לימוד התורה. בעבר ישיבת עוד יוסף חי שכנה בציון יוסף הצדיק בשכם, לאחר שהפורעים הערבים השתלטו על מתחם קבר יוסף, הישיבה גלתה באופן זמני לישוב יצהר.

כעת יש לנו הזדמנות לחזק יחד את קול התורה בהרי השומרון, אנו מזמינים אותך להיות שותף איתנו בהחזקת האברכים בישיבת עוד יוסף חי.

החזקת
אברך

2,000 ₪
לחודש

החזקת שבוע
לימוד

500 ₪
לחודש

שותף בהשמעת
קול התורה

250 ₪
לחודש

לשותפות בהשמעת קול התורה בשומרון
התקשר עכשיו למספר 058-5277247

אלול – המלך בשדה

חרדת הדין או הארת פני המלך?

התחושה הפשוטה לקראת יום הדין

כשחודש אלול נכנס, ראש השנה כבר נראה באופק – ותחושת יום הדין מתחילה למלא את האוויר⁹. ראש השנה הוא יום שבו האדם נידון, "כל באי עולם עוברין לפני כבני מרון"¹⁰.

ואם כן לכאורה מתבקש שנתנהג בהתאם.

אם אדם היה עומד בפני דיון בבית משפט אפילו על חמשת אלפים שקלים, מן הסתם כאשר הוא היה מתקרב לדיון הזה הוא היה מאוד מתוח מהשאלה האם השופט יפסוק לטובתו או לרעתו. עוד יותר האדם היה מתרגש אם היה מדובר על מאה אלף ש"ח, ועוד יותר היה מתרגש אם היה מדובר על דירה שלימה. ואם בכסף הדברים אמורים כל שכן וקל וחומר אם היה מדובר במשפט האם הוא צריך להיכנס לכלא לכמה שנים טובות או לכל החיים, וקל וחומר אם היה מדובר על גזר דין מוות או על ייסורים קשים.

גם אם היה מדובר בדין יהודי ירא שמים וצדיק האדם היה נכנס ללחץ, אפילו במקרה הראשון שמדובר בדיון על כסף קטן יחסית, שהרי גם אם האדם בטוח בצדקת דרכו הרי אין הוא יכול לדעת מה הדין חושב, ויותר מזה, אפילו אם הדין חושב על האדם דברים טובים, יש גם את הצד של התובע, שיכול להיות שהטענות והראיות שלו יהיו יותר משמעותיות.

9. כבר מראש חודש אלול מנהג ישראל לתקוע בשופר (שור"ע או"ח תקפ"א, א), "כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה" (טור שם). וכן נוהגים לומר לאחר התפילה מזמור "לדוד ה' אורי וישעי" (מטה אפרים תקפ"א ו), "אורי" – בראש השנה, וישעי – ביום הכיפורים" (מדרש תהלים מזמור כז).

10. מסכת ראש השנה פרק א' משנה ב'.

כלומר ככל שהדין הוא על משהו יותר גדול כך הוא יותר מפחיד. ממילא מובן שההרגשה היותר פשוטה והיותר הגיונית שאמורה להיות ליהודי לקראת ראש השנה היא "חרדת הדין", כמו שהרגישו היהודים בכל הדורות.

הבעייתיות בדרישה להיות בחרדת הדין

אמנם, יש בכך שתי בעיות:

בעיה אחת היא הקושי לצייר דבר כזה בצורה מלאכותית: כאשר אני עומד במשפט אני רואה את האדם הדין אותי בצורה מוחשית, והאדם הזה גורם לי ללחץ אדיר; אך העמידה מול ה' היא לא ממשית עבורי ולא מוחשית לי. ולא רק שהעמידה מולו היא לא ממשית בשבילי, גם החשש שאולי ידון אותי לרעה היא מאוד רחוקה בעיני, שהרי הוא מכיר ומבין אותי טוב מאוד, וגם מאוד אוהב אותי, כך שגם אם היה כאן באמת דין לא הייתי כל כך במתח.

בעיה נוספת היא שלא ברור כל כך למה זה טוב להרגיש מאוים מהדין של הקב"ה. כלומר, גם אם אכן אצליח להכניס את עצמי למצב של אימת הדין, הרי בכך אני מייצר נתק ושנאה ותחושות לא נעימות ביני לבין הקב"ה. הסיבה לתחושות אלו היא שאני חושב ביני לבין עצמי - למה הקב"ה כל כך קשוח? הרי אילו אני הייתי במקומו הייתי מרחם על כל היצורים המסכנים והחלשים שבעולם הזה. ולא מובן מהי הקפידא הגדולה שלו על ההתנהגות של היהודים.

פנים שוחקות

והנה, במאמר לחודש אלול (לקוטי תורה ד"ה אני לדודי ודודי לי) אדמו"ר הזקן אכן מסביר אחרת את העבודה של חודש אלול.

המשל לחודש אלול הוא של מלך שבדרכו לעיר עובר בשדה ו"מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם".

לא אווירה של אימה וחרדה מתוארת פה, אלא של הארת פנים.

אך מהי משמעותו של המשל הזה? מה בא אדמו"ר הזקן ללמד אותנו בכך על חודש אלול?

אפשר היה לחשוב שמשל זה של אדמו"ר הזקן בא לרכך את האווירה המתוחה של אלול ולהכניס אותנו לאווירה נעימה יותר, אך כשמעיינים בדברי אדמו"ר הזקן שם רואים שהוא התכוון לומר משהו הרבה יותר עמוק מזה.

אנו ננסה להפוך את הרעיון של המשל לפרקטי לגמרי, ונראה כיצד הוא מדבר ממש על המציאות שאנו נמצאים בה בעבודת ה' שלנו.

כאשר נעמוד על עומק כוונתו של המשל, ממילא האווירה של חודש אלול כולה תשתנה בעזרת ה' יתברך.

על כך נלמד במאמר הבא.

להתעלות אל ה' או למצוא אותו בתוכנו?

להפוך את הקב"ה לנגיש

לפני כל האריכות, נאמר במילים קצרות מה העבודה של חודש אלול שאדמו"ר הזקן רוצה לצייר פה:

אדמו"ר הזקן בא לומר שבחודש אלול יש לך הזדמנות להפוך את הקב"ה לנגיש עבורך.

אם תעבוד בחודש אלול את העבודה המתאימה - ממילא על כך תיחתם ביום הדין, והתוצאה תהיה שהקב"ה יהיה נגיש לך כל השנה.

אם כן, במילים פשוטות, על מה דנים אותך בראש השנה? - על השאלה כמה הקב"ה יהיה נגיש לך.

מדבר, שדה, עיר וארמון

אדמו"ר הזקן מדבר במאמר על ארבעה מקומות: מְדִבְרָ, שדה, עיר המלוכה והארמון של המלך.

המדבר הוא מקום מחוץ ליישוב, שבו אין מלך ו"איש הישר בעיניו יעשה" (עפ"י שופטים יז, ו. כא, כה.). אין מישהו שדואג לכולם ורוצה בטובת כולם, וממילא כל אחד דואג רק לעצמו, ושומר על עצמו מפני חברו שגם הוא דואג רק לעצמו, ו"אדם לאדם זאב", (הנמשל הוא המקום בנפש בו ה' לא מתגלה כמלך).

לעומת המדבר, העיר היא מקום יישוב, ובו לא מתקיים הכלל ש"איש הישר בעיניו יעשה". המלך רוצה שהאנשים יחיו יחד זה עם זה בשלום ובאחוה, ולכן הוא מחוקק חוקים ואומר מה לעשות, והאנשים עושים את מצוותיו (ובנמשל זה המקום בו מקיימים תורה ומצוות ועושים את רצון ה').

בתוך העיר יש את ארמון המלוכה עצמו, ובו התחושה היא בדיוק הפוכה מהמדבר: בארמון יש מישהו שטוב לו מצד עצמו, והוא מאוד רוצה שלכולם יהיה טוב, ולכן כולם רוצים ושמחים להיות חלק מהעם שלו, ומרגישים שזה עושה אותם לטובים.

מדוע יצאנו מהארמון?

כשאנחנו באים לחזור בתשובה אנחנו קודם כל מבינים שבאופן פשוט לא ראוי שנהיה בארמון של המלך.

בארמון של המלך כולם מרגישים שהם חלק מהשעשועים שלו. אך אנחנו כבר הפסקנו להרגיש חלק מהשעשועים שלו, אלא אנחנו מרגישים בעיקר את המאמץ של עצמינו.

אז יש חלקים בנפש שלנו שמקבלים את זה יפה. "בסדר, צריך להתאמץ, טוב להתאמץ, הגיוני שה' רוצה שנתאמץ" – אלו החלקים שקשורים לשדה.

אך יש חלקים שכבר לא מוכנים לכך, "שאנחנו נתאמץ והוא ינהנה?!", אני מתאמץ והוא יחגוג לו למעלה?!" – אלו החלקים שקשורים למדבר, שמרגישים 'עצבניים' על הקב"ה וחושבים שה' שונא אותנו.

רוב הייאוש, העצבות והדיכאון שלנו מגיעים מהמקום הזה, שאנחנו מרגישים שה' דורש מאיתנו כבר יותר מדי.

לעומת המדבר, שבו התחושה היא שכל אחד דואג לעצמו וגם מנצל את זולתו, בארמון התחושה היא שהמלך טוב לו עם עצמו והוא רוצה בטובת כולם, וכולם רוצים להיות חלק ממלכותו. התחושה הזו מקרינה אל העיר, וזה גורם שהאנשים בעיר עושים את רצונו ואת מצוותיו של המלך. (ובנמשל, הארמון זהו המקום בו אנחנו ביחוד גמור עם ה').

השדה הוא הדרך בין המדבר לעיר המלוכה. כשם שהמדבר הוא לא מקום ישוב, גם השדה הוא עדיין לא מקום ישוב, אבל השדה הוא מקום שאותו מעבדים כדי שיהיה אוכל לאנשי הישוב. כלומר השדה הוא ההכנה לעיר.

כאשר האדם הולך בדרך בין המדבר לעיר, פירושו של דבר שהוא כבר לא רוצה לחיות במדבר. הדרך היא המקום שבו האנשים מרגישים שלא נעים להם להיות במקום בו כל אחד דואג לעצמו ועוקץ את זולתו. כאשר האדם מרגיש שהוא לא רוצה להיות במדבר, פירושו של דבר שהוא נמצא בשדה, והוא בדרך להיכנס לעיר ולהיות במקום שבו יש מלך וגם הוא חלק מהעם של המלך.

המלך רוצה להראות לאנשים שהוא שמח בכך שלא נעים להם המקום שבו כל אחד דואג רק לעצמו. המלך רוצה שהם ייזכרו במדבר, במקום שבו כל אחד חי לעצמו, ולא ירצו בכך. המלך לא שמח רק בכך שהאנשים עושים את מצוותיו, אלא שמח גם בכך שהאנשים לא רוצים לחיות בצורה אחרת.

זהו חודש אלול שקודם לחודש תשרי: בראש השנה ויום כיפור ה' נמצא בארמון ואנחנו ממליכים אותו. אבל קודם לכן ה' רוצה שניזכר במקומות הלא טובים שהיינו בהם, ונרגיש שלא נעים לנו בהם. ה' שמח שלא נעים לנו במקומות הלא טובים, ואנחנו שמחים שה' רואה זאת ושמח בכך, וזה נקרא שהמלך בשדה ומראה פנים שוחקות לכולם.

למצוא את ה' במקומות הנמוכים

מה כל זה אומר על העבודה שלנו בימים אלו?

השדה הוא המקום שבו המלך נראה דומה לעם, ולא רואים את הפלאות ורוממותו. כלומר מצד אחד המלך באמת מתגלה, אך מצד שני הוא נראה דומה לשאר העם. ולכן זה משל לימי אלול שבהם יש גילוי גדול מצד אחד אך מהצד השני הם ימי חול רגילים. זאת אומרת, שאדמו"ר הזקן מלמד אותי שכדי שהקב"ה יהיה נגיש לי, עלי לחפש אותו דווקא במקומות הכי נמוכים שלי (על דרך ימי החול הרגילים).

המקומות הנמוכים שלי אלו דווקא המקומות איתם אני מרגיש הכי מזוהה, המקומות שהכי מבטאים אותי בטבעיות. אותם מקומות נמוכים בנפש הם אלו שאם לא אתאמץ בכלל לעלות אני יגלוש אליהם ממילא, ולכן הם הביטוי הכי טבעי שלי. שם אני נמצא באמת.

בדרך כלל כאשר יהודי שומע שעוד מעט הולכים לדון אותו, התגובה הפשוטה שלו היא לצאת מהמקומות הנמוכים שלו ולנסות להעפיל לדרגות גבוהות. על כך אומר אדמו"ר הזקן - אין צורך לברוח מהמקום שלך כדי שהקב"ה יהיה איתך. הקב"ה נמצא איתך, במקומות הנמוכים שלך, ואתה רק צריך לחפש אותו שם. צריך לרדת למקומות בנפש בהם אנו מרגישים ש'נמאס' לנו מהקב"ה, אין לנו כח שיצווה אותנו ויגיד לנו מה לעשות, לא רוצים להתאמץ, רוצים כבר שיעזוב אותנו לנפשנו, ושם, דווקא שם למצוא את הקב"ה.

בין שדה למדבר – ההודאה ברע

כאשר אנו חוטאים ושוכחים את קיומו של המלך, אנו מוצאים את עצמנו במדבר. המדבר הוא מקום נחש שרף ועקרב, במדבר יש מקום לרע להתפתח. בדרך כלל לאחר החטא אנו רוצים לגונן על עצמנו ולכן אנו מטשטשים את ההבדל בין הרע ובין הטוב. כך אנו הופכים את עצמנו למדבר, בו אנו מגדלים נחשים ועקרבים.

בחודש אלול המלך יוצא לשדה, הוא רוצה להוציא אותנו מהמדבר ולכן הוא בא לקראתנו אל השדה. ה' אומר לנו בואו אני רוצה לסלוח לכם רק תבואו גם אתם אל השדה. הוא רוצה שנצא מהטשטוש המגדל את הרע ונבוא לשדה בו אפשר לעבוד את האדמה. אמנם גם בשדה יכולים לגדול קוצים, אבל ברור ההבדל ביניהם לבין עצי הפרי.

כדי שהמלך יצא לשדה הוא צריך להתאמץ הרבה, להגיע למקום של האנשים הפשוטים על כל בעיותיהם וכישלונותיהם. אך המאמץ של המלך לרדת אל העם כאשר הוא רוצה לסלוח להם, גורם לעם להתוודות על חטאיהם, להודות בפה מלא מהו טוב ומהו רע. כאשר אנו מוכנים להודות ברע תוך כדי מאיסה בו, ה' סולח לנו בצורה שלימה יותר.

"שם" מול "זה"

אכן, צריך להבין מה הכוונה למצוא את הקב"ה במקומות הנמוכים. ננסה להתבונן קצת במה שאדמו"ר הזקן מלמד אותנו:

נתחיל בכך שאדמו"ר הזקן אומר שכל תאוות העולם הזה נקראות "שם", והקב"ה נקרא "זה".

מה הסיבה לכך?

ביחס לתאוות העולם הזה, אין שום דבר שאני יוכל להגיד שאם יהיה לי אותו אני אגיע לאושר הנצחי. כל פעם כאשר אני ממלא תאוה מסוימת, אני מיד מרגיש שהאושר לא נמצא פה אלא הוא נמצא "שם" - במקום אחר.

כל פעם אני חושב שאם יהיה לי את הדבר המסוים הזה ייפתרו לי כל הבעיות, אבל בסוף אני מגלה שהפתרון נמצא "שם", בתאוה הבאה, וכך אני מתגלגל כל החיים מתאוה לתאוה.

אבל ביחס לקב"ה זה לא המצב. כל אחד יכול לחשוב עם עצמו ולהכריע באמת שאם הוא היה בקשר טוב עם הקב"ה והוא היה נגיש לו - זה היה "זה". הוא היה מסודר בחיים.

ככל תאוה אתה מחפש את ה'

כעת, לאחר שהנקודה הזו מיושבת לי, אני מבין שכל פעם שאני מחפש תאוה אני בעצם מחפש את הקב"ה.¹¹

אם כן, נשאלת השאלה - למה אני הולך בפועל על התאוות ולא על הקב"ה?

התשובה היא: מסיבה אחת - אני מיואש מלמצוא את הקב"ה! הקב"ה מורגש לי כמו אויר, הוא לא קיים מבחינתי, הוא 'אין', ופשוט אין לי מה לעשות איתו. בתוך הנפש אני עושה את החשבון שעדיף לי לחיות נורמלי עם מה שיש (למרות שזה בכלל לא מה שרציתי) במקום להתעסק כל החיים עם מה שאין (למרות שזה מה שאני הכי רוצה).

כך תדע מה אתה רוצה באמת

כעת אומר לך אדמו"ר הזקן נקודה חשובה ויסודית:

אם אתה רוצה שהקב"ה יהיה ממשי לך, אל תנסה לעלות למעלה ולהעפיל למדרגות שלמעלה ממך. כי מבחינתך, מה שלמעלה הוא אוויר. אתה רואה את הצדיקים למעלה, ואתה רוצה להתרומם למציאות שלהם. אתה מנסה להתרומם, ומרגיש שאין לך במה להיאחז. למה הצדיקים דומים בעיניך? כביכול אתה רואה את הצדיקים עולים בסולם, וכשאתה מנסה להצטרף אליהם ולעלות בעקבותיהם הינך מגלה שהסולם הוא ללא שליבות. אין שום אפשרות לעלות.

11. בכל הבא לקמן ראה הרחבה נוספת בחוברת "תשובה בשמחה" החל מעמ' 84.

הדרך שאדמו"ר הזקן מלמד אותך היא הפוכה בדיוק, רד למטה-מטה, עד למקום הכי אותנטי שלך, איפה שאתה לא צריך להתאמץ בכלל. ופה פתאום תגלה כמה אתה רוצה את העולם חזק, כמה העולם יקר לך, כמה אתה מפחד להפסיד אותו, כמה אתה מפחד למות, כמה אתה מפחד להיות רעב, כמה אתה מפחד מייסורים, כמה אתה שקוע בתוך הפחדים הללו, כמה הם תופסים אותך.

לאחר שנכנסת למקום הכי נמוך, וקלטת אותו היטב, שים לב כמה כל הלהט שלך אחרי העולם נובע באמת מכך שאתה פשוט כל כך רוצה שהקב"ה יהיה עבורך הכי ממשי והכי זמין. רק בגלל הייאוש מלתפוס את הקב"ה החלטת שאתה רוצה את העולם (בתור פיצוי על ההפסד הצורב).

ככל שתשים לב לכך בעומק, תגלה מה אתה רוצה באמת, תגלה כמה אתה רוצה את הקב"ה. וכך השליבות של הסולם ייבנו אצלך ויהפכו לממשיות.

רק כך, מתוך הצניחה למקומות הנמוכים, אתה מבין בדיוק מה אתה רוצה.

התעלות בסיגופים

מה עושים אם ההתבוננות הזו לא מצליחה?

אדמו"ר הזקן מביא במאמר כמה עצות, ולבסוף הוא כותב עצה לא שגרתית אצל חסידים - לעשות סיגופים.

מסתבר שאין הכוונה פה לסיגופים גדולים ועצומים, אלא לסיגופים קטנים, כמו שכותב בתניא (פרק כז) "כגון שחפץ לאכול ומאחר סעודתו עד לאחר שעה או פחות ועוסק בתורה באותה שעה... וכן אם בולם פיו מלדבר דברים שלבו מתאוה מאד לדבר מענייני העולם, וכן בהרהורי מחשבתו אפי' במעט מזעיר" וכדו'. ובכל זאת, צריך להבין, מה התועלת בעשיית סיגופים?

כאשר לדוג' מחלקים עוגיות מתוקות לקינוח בסוף הסעודה ואני בוחר לא לקחת מהעוגיות המגרות, אני פתאום שם לב כמה אני משועבד לתאוות העולם הזה. אני מגלה שהתחושה שלי היא - "העוגיה הזו היא מה שתציל אותי", "אני מוכרח למלא את החשק הזה".

מדובר פה בתרגיל שאדמו"ר הזקן רוצה שנעשה:

כאשר אני מגלה כמה הרצון שלי לתאוות העולם תקיף וחזק בתוכי, אני עושה בתוכי חשבון - האם זה מה שאני באמת רוצה? האם באמת הרצון הכל-יך חזק הזה שאני חש בתוכי הוא לתאוה הזאת והזאת? הרי זה לא יתכן, הרצון הזה יותר מידי חזק בשביל שהוא יהיה לעוגיה! זה לא מסתדר לי...

אז מה באמת אני מחפש? אני הייתי רוצה שאוכל להיות מאושר גם בלי התאוה הזו, בלי העוגיה הזו. בעצם, אני מחפש שהקב"ה יהיה ממשי לי כמו העוגיה הזו. מה שאני רוצה הוא שהקב"ה יהיה נגיש לי.

שהקשר עם ה' יהיה סוחף

המשיכה שלנו לתאוות העולם הזה יכולה ללמד אותנו על הרצון האמיתי שלנו. מה כל כך מושך אותנו בתאוה? בתוך התאוה האדם יכול להכניס את כל האישיות שלו; כל כולה נסחפת ונדבקת בתוך התאוה. אך אם היו שואלים יהודי באופן תיאורטי - מה היית מעדיף שיהיה הדבר שיסחף אותך לגמרי וכל האישיות שלך תיתפס בו? היהודי בוודאי יענה שהוא רוצה שהקשר שלו לה' יסחף אותו הכי חזק.

זו ההתבוננות שאדמו"ר הזקן מלמד אותנו לעשות בחודש אלול: עלינו לשים לב שכל מה שמשך אותנו בתאוה הוא שחיפשנו משהו שכל האישיות שלנו תהיה דבוקה בו, ובעצם חיפשנו את ה'.

אנו שמים לב לכך שיש לנו נפש אלקית שאומרת לנו שהדבר הכי כדאי והכי משתלם הוא לשים את כל האישיות על הקב"ה, וכן אנו שמים לב לכך שיש לנו כח עצום של תאוה. כעת אנו באים לקב"ה ואומרים לו שהרצון האמיתי שלנו הוא שכל כח התאוה יופנה אליו. אנו באמת רוצים שאתה תהיה בשבילנו הדבר הכי סוחף, הכי מושך, ונהיה טבולים בתוכך לגמרי.

הכנה לראש השנה

למה ההתבוננות הזו היא ההכנה הטובה ביותר לקראת ראש השנה?

ראש השנה, בעיקרו, הוא יום של המלכת ה'¹². בראש השנה הקב"ה כביכול נעלם מאיתנו, הוא עושה את עצמו 'אין', והוא רוצה שאנחנו על ידי תקיעת השופר נצק אליו חזק שאנחנו רוצים אותו¹³.

ככל שהשתדלנו יותר בעבודה של חודש אלול, והעמקנו לראות כיצד אנחנו בעצם מחפשים את ה', כך כאשר הקב"ה יסתלק מאיתנו בראש השנה נדע לצעוק אליו יותר חזק שיחזור אלינו¹⁴.

זהו ה'דין' של ראש השנה: ככל שיותר נצק חזק לה' כאשר הוא מסתלק, כך הוא יהיה יותר נוכח לנו בחיים, ובכך אנו נחתמים לחיים טובים.

12. כפי שניתן לראות שהנושא של המלכת ה' חורז את כל סדר התפילה של ראש השנה, הרבה יותר מאשר הנושא של יום הדין (שגם המעט שכן נמצא זה יותר בפיוטים מאשר בתפילה עצמה).

13. ראה לקוטי תורה נו. ד. נט. א. וכפי שנאריך בעז"ה בחוברת הבאה.

14. לאחר העבודה של חודש אלול היהודי כביכול כבר 'מתרגל' לכך שמה שהוא רוצה זה את הקב"ה, ואפשר לחשוב שהקב"ה כבר נהיה זמין. אך בראש השנה הקב"ה מראה ליהודי שהוא לא זמין בכלל, ועליו לצעוק אליו בכל ליבו, כולי האי ואולי כך הוא יהפוך להיות זמין.

הארץ מדות הרחמים

הארץ פנים

עד כאן הסברנו כיצד הדרך להיפגש עם הקב"ה היא דווקא דרך המקומות הנמוכים שלנו. ובכל זאת, כאשר יהודי שומע שיום הדין קרב ובא, קשה לו להיכנס למקומות הנמוכים של עצמו ולגלות את כל החלקים הלא טובים שלו. התגובה הפשוטה של היהודי היא לנקות את כל הלכלוכים ולהיראות כמו מלאך.

לכן מלמד אותנו אדמו"ר הזקן שזו לא רק העבודה מצידנו, אלא גם מצד הקב"ה: המלך מחוץ לארמון, הוא בשדה, בתוך המקומות הנמוכים שלך. הוא ירד למטה אליך, להימצא לך שם.

הארץ הפנים של הקב"ה אלינו בחודש אלול נותנת לנו את האפשרות 'להעז' ולהציף את המקומות הנמוכים שלנו. הדבר דומה לסיטואציה בה אני נצרך לדבר עם מישהו על דברים לא טובים שהוא עשה, והוא מדחיק אותם. כדי שאצליח לדבר איתו, חייבת להתלוות לשיחה המון הארץ פנים, ולשם כך נצרכת רגישות מיוחדת וקירוב גדול.

בכך אדמו"ר הזקן מסביר את דברי האר"י הקדוש שאומר שבחודש אלול מאירות י"ג מידות הרחמים בימות החול¹⁵. מידות הרחמים הם אלו שמגלות לנו שהקב"ה יכול לסבול אותנו גם כאשר אנו חוטאים.

אע"פ שבאלול מאירות יג מדות הרחמים של ה', וה' הוא זה שפונה אלינו ומאיר לנו, בכל זאת אומר אדמו"ר הזקן (גם זה מובא באר"י הקדוש, ומקורו כבר בראשונים) שימי אלול הם זמן של 'אני לדודי', אתעררותא דלתתא, כלומר ימים שבהם אנחנו צריכים

15. ראה סידור האריז"ל סדר כוונות ר"ח אלול: משנת חסידים מסכת אלול פ"א מ"ג: ועוד. ואכן מעיון במקורות ניתן לראות שיג מדות הרחמים קשורים במיוחד לימים האלה שבין ר"ח אלול ליוה"כ. שכן בר"ח אלול עלה משה להר סיני על מנת לקבל את הלוחות השניים ושהה שם ארבעים יום עד ליוה"כ (רש"י שמות לג, יא: פדר"א פרק מו). ובמשך זמן זה הקב"ה אמר לו את יג מדות הרחמים כמפרש בפסוקים (שמות לד א-ז).

לעבוד כדי להתקרב לה'¹⁶. העבודה שלנו באלול היא לחוש שבלי ה' אנו חסרים, אין לנו אפשרות לחיות נורמאלי בלעדיו. כדי להגיע לכך נדרשת עבודה של התבוננות בכך שמצד עצמינו אנו חסרים ומדוכאים, ולזה עוזרות לנו י"ג מדות הרחמים.

מה בסופו של דבר היחס ליום הדין?

בדרך כלל כאשר לאדם יש משפט הוא לא עומד מול השופט אלא בעיקר מול המצוקה שלו, כאשר המחשבה הטורדת אותו היא האם הוא יצליח לצאת מזה בשלום. אך בחסידות רוצים שנשים לב שבדין של ראש השנה אנו לא רק עומדים בפני 'דין' אלא אנו בעיקר עומדים מול השופט עצמו, לפני ה' יתברך.

אדמו"ר הזקן רוצה שבמקום שבחודש אלול אני אשוב איך אני צריך 'לתקן את עצמי', אני אשוב מה הקב"ה חושב בחודש אלול.

לכל אחד יש מקום שהוא מדחיק, שהוא לא מוכן לפתוח, הוא לא מתכוון להשתנות שם. במקום הזה הוא התקבע לגמרי, או מתוך ייאוש ש'זה מה יש', או מתוך הכחשה וחוסר יכולת להודות בכלל שהמקום הזה קיים. כעת בחודש אלול בא הקב"ה עם פנים מאירות ושוחקות, ואומר: "הכל בסדר, אל תהיה כזה קשה. תבכה, תישבר, תתמרמר מהמקום שאתה נמצא בו, זו תחושה מאוד קשה ומייסרת, אבל זה שווה". ה' מסתכל עלינו דרך י"ג מידות הרחמים, ונותן לנו את כל התחושה הבטוחה שאנחנו צריכים כדי שנפתח עכשיו את הכל.

בחודש אלול ה' פשוט רוצה שאפתח בפניו את סגור ליבי. ומה עושים כאשר רוצים שמישהו יפתח בפנינו את סגור ליבו? אם לדוגמא הייתי רוצה שהבן שלי, או תלמיד שלי, או סתם איזה חבר יפתח בפניי את ליבו הסגור, הייתי מנסה להאיר לו בפנים שוחקות ומאירות, ובכך לעזור לו לפתוח את הדברים הכי קשים שיש לו בתוך הלב.

אמנם במשך דורות רבים ידעו שבחודש אלול ה' רוצה שנפתח את ליבנו, אבל החוויה העיקרית אצל היהודים הייתה שהם מרגישים שה' 'לוחץ' עליהם להיפתח. הדבר דומה לילד שהוריו מנסים שייפתח בפניהם והם מאירים לו פנים, אך הוא בעיקר חווה שהם 'לוחצים' אותו להיפתח. החידוש של החסידות הוא שנרגיש בעיקר את הארת הפנים של הקב"ה אלינו. כעת, משהתגלתה תורת החסידות, מתברר שתמיד חודש אלול היה זמן בו ה' מאיר פניו אלינו.

16. וראה באורך מאמר ד"ה "אני לדודי" תשכ"ו.

הבנה לסליחות

לך ה הצדקה ולנו כושת הפנים

לחטוא – להתעלם ממציאות ה

כאשר אדם נופל וחוטא בחטא מסוים, מעבר לחטא הספציפי בו הוא נופל, ישנו חטא כללי יותר. האדם חוטא בכך שהוא מאוד נתון בעצמו ובתאוותו, בכך שהוא מתעלם ממציאות ה'. האדם מעדיף שלא לשים לב לכך שיש את הקב"ה, כי התעלמות ממציאות ה' מאפשרת לאדם לעבור על רצונו.

כאשר אנו שמים לב שכך אנו מתייחסים לקב"ה, אנו יכולים לעבור לשלב הבא - שלב החרטה.

להחרט – לרצות להיות רצוי

בשלב הבא האדם שם לב לנוכחות של ה', הוא שם לב שיש את ה' שמצפה ממנו, והוא מצידו בחר להתעלם. הבנה זו יוצרת אצל האדם תחושה לא נעימה הגורמת לחרטה, הוא יודע שהוא פגע והתעלם מה', לא נעים לו שה' אינו מרוצה ממנו ולכן הוא מתחרט.

בשלב זה האדם כבר אינו שקוע כל כך בעצמו, הוא שם לב שיש את הקב"ה שעומד ומצפה ממנו לקיים תורה ומצוות. אך עדיין האדם לא יצא לגמרי מעצמו, כי הוא עדיין עסוק בתחושת אי הנעימות שנוצרה לו מכך שאינו מרוצה לפני הקב"ה.

לבקש סליחה – להיות תלוי

לאחר שהאדם מרגיש שאינו מרוצה לפני ה', הוא בא לבקש סליחה. על הסליחה נאמר "כי עמך הסליחה למען תורא", בקשת הסליחה מעוררת אצל האדם יראה. כאשר האדם מבקש סליחה הוא בעצם מודה שהוא לא בסדר, וכדי שהוא יוכל לקבל את עצמו הוא צריך שה' יסלח לו. בשלב זה האדם תולה את עצמו בקב"ה, אם ה' יסלח לו הוא יוכל להסתכל על עצמו במראה אך אם לא - הוא לא יוכל להכיל את עצמו.

תחושת התלות המוחלטת בה' יוצרת אצל האדם יראה, הוא ירא מפני הבאות ומצפה ומייחל שה' יסלח לו. אדם המבקש מחילה דומה לאחד שעומד בפני השופט, אדם זה מלא בחששות כי הוא לגמרי תלוי בחסדי השופט לטוב ולמוטב. כאשר האדם מבקש סליחה מה' הוא מרגיש שכל גורלו תלוי בהיענות של ה' לבקשת המחילה (ונרחיב על כך עוד במאמר הבא).

בשלב זה האדם יוצא מעצמו עוד יותר מהשלב הקודם, הוא לא רק מתחרט כי לא נעים לו עם עצמו, אלא הוא מבקש סליחה ושם את עצמו בידיים של ה'.

הסליחה של ה' – ולנו בושת הפנים

לאחר בקשת הסליחה מגיע השלב שבו ה' סולח. בהסתכלות פשוטה נראה שבשלב זה האדם פאסיבי כביכול, כעת הגיע תורו של ה' לסלוח. אך בהתבוננות מעמיקה יותר ניתן לראות שגם כאשר ה' סולח הוא דורש מאיתנו לעבוד.

בסליחות אנו אומרים "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים", משפט זה מבטא את התחושה שלנו בשעת המחילה. כאשר ה' סולח לנו אנו מרגישים שהוא מצידו עושה איתנו צדקה, ואילו לנו יש בושת פנים. תחושה זו נובעת, מההבנה שה' כלל לא צריך לסלוח לנו, אנו באמת חטאנו ולא מגיע לנו כלל שה' ימחל לנו. המחילה שלו נובעת לגמרי מצדקה, ממילא אנו נשארים עם בושת הפנים - עם ההרגשה שאנו באמת אמורים לשאת בתוצאות החטא, ולהיעלם מעל פני האדמה. כאשר אנו מבקשים מחילה אנו מרגישים יראה גדולה, אולם כאשר ה' סולח אנו מרגישים בושת פנים ההופכת אותנו לכלי לסליחה של ה'.¹⁷

בשלב זה אנו לגמרי יוצאים מעצמנו, עד כדי כך שאנו מתביישים בקיום שלנו. מצד ההבנה שלנו ה' כלל לא אמור לסלוח לנו, ממילא אנו לא אמורים להישאר קיימים. כעת אנו יכולים להרגיש שכל הקיום שלנו הוא מכך שה' רוצה בנו כאשר הוא סולח לנו. בושת הפנים מגלה את היחוד הגדול שיש ביננו לבין ה' בשעת המחילה.

בדרך כלל כאשר אנו מבקשים סליחה מה', איננו יודעים אם ה' באמת סולח לנו. גם כאשר אנו מאמינים שה' סולח אנו לא מרגישים שהוא אומר לנו זאת. בזמן בית המקדש ביום הכיפורים ה' היה מודיע לעם ישראל על הסליחה והמחילה, על ידי שהגורל של השעיר לחטאת היה עולה ביד ימין, ושהלשון של זהורית שהייתה קשורה בסלע הייתה מלבינה. אך כעת כיצד אנו יכולים לשמוע את תשובתו של ה' כאשר הוא אומר "סלחת"?"

אדמו"ר הזקן (במאמר הנדפס לפני סליחות, בהוצאת קה"ת) מסביר שהבושה של האדם המהווה כלי לסליחה של ה', מעידה על כך שה' אומר סלחת. האדם מתבייש

17. וראה בהרחבה על כך במאמר הבא "הבושה בבקשת הסליחה".

מכך שה' לא היה אמור לסלוח לו ובכל זאת הוא סלח. לכן כאשר הוא מתבייש בעצם הדהדה אצל האדם האמירה של ה' 'סלחתי'.¹⁸

אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני

כתוב בספר ישעיהו "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני". לכאורה כאשר ה' מוחה את פשעינו הוא עושה זאת כדי לסלוח לנו, מדוע אומר הנביא שה' מוחה את פשעינו למענו?

לפי דברי אדמו"ר הזקן (במאמר שם), בפסוק זה ה' מתאר לנו כיצד אנו נראים בשעת המחילה. תחושת בושת הפנים שתיארנו לעיל גורמת לנו להרגיש כאילו אנו לא קיימים. הסליחה של ה' היא זו שגורמת את הקיום שלנו, כך שאנו מרגישים שאנו קיימים רק בזכותו. כאשר האדם מרגיש שהוא קיים רק בזכות ה', מתגלה אצלו שהוא באמת חלק מה'. כאשר ה' סולח לו הוא לא רק סולח לאדם, אלא הוא בעצם 'מוחה פשענו למענו'.

סיכום

שלב ראשון - שלב החטא. האדם מתעלם מה' והוא לגמרי נפרד ממנו.

שלב שני - שימת לב ליחס שלי לה', ותחושת חוסר הנעימות מכך שאיני רצוי אצל ה'. בשלב זה אני עדיין קצת בתוך עצמי, כי כל מה שמפריע לי זה שלא נעים לי.

שלב שלישי - בקשת המחילה. אנו תלויים בכך שה' יסלח לנו תחושה שמולידה אצלנו יראה. כעת אנו יוצאים מעצמנו לגמרי, אך אנו עדיין לא חלק מה'.

שלב רביעי - ה' סולח. אני מצד עצמי לא מרגיש קיים כי לא מגיע לי שה' יסלח לי, רק הסליחה של ה' היא זו שמקיימת אותי. אני לגמרי חלק מה', כי הסליחה של ה' היא הסיבה לקיום שלי.

הבושה שהאדם חש בשלב הרביעי, נובעת מהתגובה של ה' 'סלחתי'.

18. על כך שהקב"ה עונה לאדם בתפילה דרך המחשבות והרגשות שלו ראה באריכות ב'נהלך ברגש' החל מעמ' 186.

הבושה בבקשת הסליחה

הבושה היא טובה

כשאנחנו מדברים על הבושה המתלווה לבקשת הסליחה, קודם כל נשים לב שבכלל לא קל לנו להתבייש. אבל גם כאשר אנחנו מתביישים, אנחנו צריכים לשים לב ממה נובעת הבושה, וזה לא פשוט. הרבה פעמים כשאנחנו מתביישים, הבושה שלנו נובעת מתחושה ש"לא מתאים לי לעשות דבר כזה". ואז זו בושה לא טובה, זו בושה רעה.

מה הכוונה? כמו שהאדמו"ר הזקן כותב בתניא (פרק כז), שאדם חטא, ואז הוא מרגיש, "אחד כמוני חטא בכזה חטא? זה לא הגיוני, זה לא היה אמור להיות". ובעצם בבושה כזו יש הרבה גאוה. כאשר האדם אומר: "איך זה קרה לי? הרי אני לא כזה, אז איך קרה לי?", אומר לו אדמו"ר הזקן: "למה אתה אומר שאתה לא כזה? זה לא נכון שאתה לא כזה, ולחשוב 'איך זה קרה לי כי אני לא כזה' - זו גאוה". במבט ראשון נראה לך כאילו אתה מתבייש בחטאים, אבל באמת באמת, אתה מתבייש בגלל שהגאוה שלך חטפה מכה. כעת אתה לא יכול להתגאות בפשיטות ולהגיד: "אני כזה מוצלח". אתה נאלץ להוריד קצת את התדמית שלך בעיני עצמך. ואז ממילא, נשברה הגאוה, אתה מרגיש בושה, בושה כלפי מה? לא בגלל שעשית חטאים, אלא בושה בגלל שזה 'לא מתאים' לך...

על מנת להסביר מה זו בושה טובה, נלך לפי מה שהאדמו"ר הזקן מסביר במאמר לסליחות על הפסוק הזה (שהזכרנו קודם): הוא אומר שיש מה שאני מבקש סליחה מהקדוש ברוך הוא, ויש מה שאני בבושת פנים מהקדוש ברוך הוא, וזה לא אותו דבר, וכמו שנסביר:

כי עמך הסליחה למען תוורא

כפי שכתבנו במאמר הקודם, כשאני מבקש סליחה מהקדוש ברוך הוא, מה בעצם אני אומר לו? אני אומר לו "אני לא הייתי בסדר. לכן, מצד ה'הדדיות', אם אתה תתייחס אלי כמו שאני התייחסתי אליך (כלומר אם אתה תתעלם ממני,

כמו שאני התעלמתי ממך) המצב שלי יהיה בעייתי מאוד". אז מה אני בעצם בא ואומר? שלפי המצב הזה שאני התעלמתי ממך, "אם עֲנֹנֹת תִשְׁמְרֶי-הָ, ה' מִי יַעֲמֵד" - אני לא אצליח לעמוד באופן פשוט. מבחינתי זהו, כבר נחתם הדין. אלא מה? אני מבקש סליחה.

כלומר אני בא לקדוש ברוך הוא ואומר לו, "אני אשמח שאתה תרצה אותי, למרות שמצד הדין זה לא הולך ככה. מצד ההדדיות יש לי בעיה. אבל אולי תרצה אותי בכל אופן". אני מבקש שתרצה אותי, למרות שאני מצד הדין לא זכאי. בסיטואציה הזו אני מרגיש תלוי לגמרי ברצון של ה', שאני לא יכול להשפיע עליו - אני רק מקווה שהוא ירצה.

כך אדמו"ר הזקן מסביר (בלקוטי תורה, דרושים לשבת שובה, סו א) את הפסוק: "כִּי עִמָּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּתְּרָא". כלומר, שעל ידי זה שאתה זה שסולח, אז ממילא אני מתמלא יראה, כי אני עכשיו תלוי ועומד, האם אתה תסלח לי או לא, כי זה תלוי ברצון שלך. זה כבר לא תלוי בזכויות שלי, אני כבר לא יכול להיות זה שיגרום שאני אוכל לעמוד. מי יכול לגרום לי לעמוד? רק הסליחה שלך, רק הרצון שלך, רק ההחלטה שלך.

הקושי לבקש סליחה בכנות

אז יש לנו בעצם דין, אנחנו לא עומדים בו, ולכן אנו מבקשים סליחה. ואז אנחנו מגיעים לאיזושהי יראה, שאנחנו תלויים ועומדים. כעת אומר אדמו"ר הזקן, שבושה זה לא כמו סליחה. למה?

אע"פ שכשאני מבקש סליחה אני בעצם אומר לה' שאני תלוי בו, אני לא בא ממש בכנות. שהרי בסופו של דבר אני בעצם מעדיף את מה שאני מעדיף מאשר את מה שהוא מעדיף. כשאני בא לבקש סליחה, פירושו של דבר שאני מבקש שיסלח לי על אף שיכול להיות שהוא לא רוצה באמת לסלוח לי, אמנם אני רוצה שהוא יחליט מה שהוא רוצה, אבל מה אני רוצה שהוא יחליט כשהוא יחליט מה שהוא רוצה? את מה שאני רוצה. אני רוצה שהוא יחליט שהוא סולח לי, אני רוצה שהוא יחליט שהוא רוצה אותי. אז יוצא שאני לא באמת רוצה את מה שהוא רוצה. גם אם הוא לא ירצה אני בכל אופן ירצה להטות אותו, שהוא יעמוד מכיסא דין ויעבור לכיסא רחמים.

ואע"פ שזה במקום מאוד דק, עמוק בפנים, הדבר הזה בסופו של דבר גורם לי להרבה נפילות, כי בסופו של דבר אני מרגיש שאני לא מבקש את הסליחה באמת. אני לא באמת מוכן לעמוד מול זה שה' יעשה מה שהוא רוצה, אלא אני מעדיף שהוא יעשה את מה שאני רוצה, אז קשה לי לבקש סליחה ככה, כי זה לא סליחה אמיתית. ואז ממילא, אני כבר לא כל כך רוצה להתחרט על מה שעשיתי, כי אם אני אתחרט אני אצטרך לבקש סליחה... כך לאט-לאט זה מתדרדר ואני נשאר עם המציאות כמו שהיא.

בושה - המדרגה שמעל הסליחה

לכן אומר אדמו"ר הזקן, מעל הסליחה יש עוד משהו. מעל הסליחה יש את מה שאני מתבייש לבקש סליחה. כלומר, אני מבקש סליחה ואני מרגיש שגם כשאני מבקש

את הסליחה, בסופו של דבר באמת בקשת הסליחה הזו היא לא כזה מוצלחת (כפי שאמרנו קודם), ואני מתבייש בזה.

יוצא שדווקא בבושה אני אומר משהו הפוך מבקשת הסליחה. בקשת הסליחה היא שאני רוצה שהוא ירצה אותי, הוא יאיר לי פנים; והבושה היא שאני מתבייש לחשוב שאתה אמור להאיר לי פנים. אני מתבייש לבקש את זה. אני מרגיש שלבקש את זה, זה עוד פעם להיות לא כל כך בסדר.

כעת, כאשר הבושה מתלווה לבקשת הסליחה, אני מרגיש שבסופו של דבר זה לא שלא אכפת לי ממה שה' רוצה, זה לא שהקדוש ברוך הוא לא רוצה שאני אבקש סליחה ואני מבקש רק כי אני רוצה לטובתי. אני מרגיש שה' מעוניין שאני אבקש סליחה.

אפשר להגיד שאני רוצה לבקש סליחה, ואני מרגיש שאני לא יכול לרצות את זה רק בגלל שאני רוצה את זה. וכשאני מרגיש שבכל זאת אני רוצה את זה רק בגלל שאני רוצה זה באמת זה גורם לי בושה. להגיד שאני מתבייש מזה שאני רוצה משהו, זה בעצם להגיד שאני רוצה את זה כאילו בעל כורחי. אני לא באמת רוצה את זה. אני רוצה, אבל אני רוצה שאני לא ארצה. אני רוצה ואני גם רוצה לא לרצות ביחד.

יוצא שכשאני עכשיו מבקש סליחה, רק הסליחה בלי בושת פנים היא לא מספיק טובה. מתי בקשת הסליחה היא טובה? כשאני בא עם בושת פנים, שאני אומר שבעצם כל מה שאני רוצה, אני רוצה אותו רק עם בושת פנים.

לדעת לעורר רחמים

העיקר בסליחות הוא אמירת י"ג מידות הרחמים, אותם אנו אומרים כמה פעמים במשך הסליחות עם הקדמה מיוחדת.

הגמרא במסכת ראש השנה (יז:) אומרת כך: "ויעבור הוי" על פניו ויקרא", א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם.

כלומר כשהקב"ה אמר למשה את יג מדות הרחמים הוא היה כמו שליח ציבור שמתפלל. למי הוא התפלל? למי הוא פנה?

בהמשך הפסוק כתוב שהוא קרא "הוי הוי" אל רחום...", כלומר שהוא קרא אל הוי, דהיינו שהוא בעצם פנה לעצמו. זה משהו מאוד מפתיע, מה הכוונה שהקב"ה פונה לעצמו? ועוד הוא אומר למשה רבינו "כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה", כלומר הוא אומר שגם אנחנו נעשה כמוהו. מה בדיוק אנחנו אמורים לעשות?

הברית הנפלאה

לפני שנענה על כך, נראה קודם את מה שנאמר בפסוקים על יג המדות, לאחר שהקב"ה 'עובר על פניו' ואומר את יג מדות הרחמים כתוב כך: "וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנֹכִי פֹרֵת בְּרִית, נֶגֶד כָּל עַמֶּךָ אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִבְרָאוּ בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם, וְרָאָה כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתָּה בְּקִרְבּוֹ אֶת מַעֲשֵׂה הוִי' כִּי נִזְרָא הוּא, אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ."

חז"ל (בגמ' ר"ה שם) פרשו שהברית שהקב"ה כרת כאן היא "ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם". מהי הברית שנכרתה כאן?

הקב"ה מגלה לנו כאן את עומק הרחמים שלו, שגם בזמן שאנחנו חוטאים והוא מעניש אותנו הוא מרחם עלינו, הוא גם דן אותנו וגם סולח לנו ביחד. הגילוי הזה הוא "נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים". ביציאת מצרים ובהר סיני היה

"נפלאות", ה' בחר בנו ונותן לנו את התורה, אבל זה שלמרות שחטאנו הוא שב אלינו וממשיך לבחור בנו - זה נפלאות יותר גדולות מאשר הפעם הראשונה.

לעמוד מול ה'

מבואר כאן בפסוק שהנפלאות האלה הם מה ש"ראה כל העם את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך". מה הכוונה "כי נורא הוא"? בתפילת עמידה אנו אומרים "הגדול הגבור והנורא", שזה מכון כנגד אברהם יצחק ויעקב, שהם מרכבה למידות החסד הדין והרחמים¹⁹. זאת אומרת שכאשר אומרים "נורא" זה קשור למידת הרחמים, גודל הרחמנות של ה' זו הנוראות של ה'. מה הקשר בן 'נורא' לבין רחמים?

כבר בתהלים אנו רואים שכתוב (בפרק קל) "כי עמך הסליחה למען תורא", מכיוון שה' רוצה להופיע כ'נורא' לכן הוא משאיר אצלו את הסליחה. למה? כי אם הסליחה אצלו ו'בידיים שלו' (ולא תלויה באיזשהי מערכת של 'צדק' ומלאכים וכדו') זאת אומרת שכשאנחנו באים אליו לבקש סליחה אנחנו תלויים בו. כאשר אני תלוי במישהו - אני ירא ממנו.

כאשר אני בא להיות תלוי בקב"ה אני מרגיש יראה - אני לא יודע מה הוא יעשה. הקב"ה רוצה שאני ארגיש את היראה הזו, את התלות שלי בו, וממילא אני עומד מולו חזק והוא גם עומד מולי חזק, ואני מסתכל כמה אני רוצה לעמוד מולו. וכאשר אני עומד מולו חזק אני מעורר את מידת הרחמים.

כל הנוראות היא בשביל שהקב"ה יהיה נוכח חזק²⁰. והוא נוכח חזק בזמן שהוא משאיר את הסליחה אצלו, והוא מצפה מאיתנו שנהיה תלויים בו. שנתלה את עצמנו בו. לכן יש לנו פה זמן שהוא מיוחד מאוד, הזמן הזה של י"ג מידות הרחמים. והוא זמן שבו הקב"ה מלמד אותנו "סדר תפילה". כלומר, הוא מלמד אותנו שאנחנו יכולים לעורר את מידות הרחמים שלו. איך? אם אנחנו נעמוד מולו.

האדם יודע שהצרות שיש לו הם בעקבות החטאים שלו, עם ישראל יודע שהעונש מגיע בעקבות החטא, ולאחר שהם מבינים זאת הם באים ואומרים שהקב"ה רחמן. שגם כאשר אנו רואים שהיחסים בינינו הם קשים, אנחנו אומרים שבאמת הקב"ה רחמן.

19. ראה רבנו בחיי על דברים י ז.

20. כשאומרים על מישהו שהוא 'נורא' הכוונה היא שהוא מיירא אותי. אמנם צריך לשים לב לכך שההטיה של המילה 'נורא' היא ייחודית. בהטיה הזו מדובר על המיירא. שלכאורה הוא הפועל. אבל מדברים עליו בלשון נפעל. לא קוראים לו "מיירא" אלא קוראים לו "נורא". כי אני לא בא להגיד מה הוא מפעיל עלי, אלא אני בא להגיד מה קורה איתו כשהוא גורם שאני אהיה ביראה. כלומר כשאומרים 'מיירא' הכוונה שהוא עושה פעולה (חיצונית אליו) שגורמת לפחד. אך כשאומרים 'נורא' הכוונה שזה הוא בעצמו מה שיוצר את הפחד, היינו שאני נהיה נוכח בתוך החיים. הוא מנכין את עצמי ומצמצם את עצמי להיות בתוכנו (וראה עוד אריכות על כך, ועל הקשר למידת הרחמים. בשיעורים על המאמר "וצדיק יסוד עולם" חלק ז'. הודפס בגליון מעמקים מס' 37).

להיות כמו האבא

ניתן לכך דוגמא מאבא שמעניש את הילד שלו: אם בגלל העונש הזה הבן מאוד כועס על האב - אז הבן והאבא נפרדים, הבן מתפקד כמו בן והאבא מתפקד כמו אבא. אך אם הילד שם לב שהאבא באמת מרחם עליו, וממילא הילד בכלל לא מנסה לברוח מהעונש אלא הוא מבין שאם האבא חושב שזה מגיע לו אז בטוח שזה באמת לטובתו. הילד לא מנסה למצוא כל מיני מליצי יושר שיגנו עליו²¹. אלא עומד ישר מול האבא, וחושב ובהיר לו שהאבא הוא רחמן - אז בעצם המודעות של הילד היא כמו המודעות של האבא, הבן הפך להיות כאילו כמו האבא.

זה משהו לא אנושי להיות במקום כזה, שגם במצבים הכי קשים נוכל לבוא ולהרגיש שבעצם כל ההנהגה של ה' היא רחמים והוא רק רוצה שנעמוד מולו ושהוא יהיה נוכח, ובשביל זה הוא משאיר את הסליחה אצלו.

אומר לנו הקב"ה: אני רוצה שאתם תעמדו מולי, מול התוקף שלי, מול זה שאני בא ואומר שאני משאיר בידיים שלי את השאלה אם אני סולח או לא. אני לא רוצה שתעמדו מול איזה מערכת של צדק או מליצי יושר, אלא אני רוצה שתבואו אלי ותעמדו מולי. ואם תעמדו מולי ותגידו שאני רחמן - תעוררו בכך את מידות הרחמים שלי.

התחושה שאנחנו באמת ביחד, שאנחנו 'משדרים' על אותו גל', היא כאשר הבן מאמץ לגמרי את החשיבה של האבא והוא מגלה שכל המתח שנוצר ביניהם הוא בגלל שהוא ניסה לברוח מהאבא, ואם הוא מנסה להיות יחד עם האבא, אז בעצם הוא מגלה את הרחמנות, את מה שבאמת האבא רוצה.

להתפלל כמו ה'

לפי זה נבין טוב את המעמד של י"ג מידות הרחמים, ונענה בכך על השאלות בהם פתחנו. כאשר הקב"ה פונה לעצמו הוא בעצם מעורר את המידות של עצמו. אפשר להסתכל על יג מידות הרחמים שמרוב שאני חוטא אני לא יכול להתפלל בכלל. וכדי שאני יוכל להתפלל אני אומר לקב"ה תתפלל כביכול במקומי, וזה נקרא שה' הוא שליח ציבור. אבל אפשר גם להסתכל בדיוק הפוך: ה' אומר - תלמדו ממני סדר תפילה. מה אני עושה כאשר אתם חוטאים? אני רוצה לעורר את הרחמנות שלי. ואם גם אתם תנסו לעשות אותו דבר, תבואו ותגידו "אתה רחמן, אתה מתנהג בחסידות" כלומר הרחמנות שלך היא המניעה את כל ההנהגה שלך, ולכן אנו רוצים שתנהיג את הכל" זה יעורר אותי באמת להתנהג ככה.

לכן יג מידות הרחמים דורשות הקדמה מיוחדת. כדי שנבין איך ה' מנהיג אותנו, שהוא מתנהג בחסידות, מוחל עוונות עמו, מעביר ראשון ראשון, ומעורר את מידת הרחמים.

21. כפי שכתוב באגרת הקדש כב בתניא "וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו. שאין לבן חכם להפוך עורף לנוס למצוא לו עזרה או אפילו מליץ יושר לפני אביו הרחמן והצדיק וחסיד רק להיות ישר יחזו פנימו עם אביו פנים בפנים לסבול הכאותיו באהבה לטוב לו כל הימים".

לדעת ולסלוח לסובבים

כאשר אנחנו רוצים לגשת לסליחות או צריכים לדעת שאם אנחנו בעצמינו לא יודעים לסלוח לאחרים - אז אנחנו לא מאמינים שיסלחו לנו, לא מאמינים שזה אפשרי כל כך כי אנחנו בעצם חושבים שזה לא טוב לסלוח. אנחנו מצדיקים את זה שאנו לא סולחים, ובכך אנו מצדיקים גם את הקב"ה שהוא לא יסלח. ואז אנו לא מסוגלים לעמוד מול הקב"ה ולבקש ממנו שבאמת יסלח לנו.

אנו רוצים בימים הללו לזכות לעמוד מול ה' כמו שמשה עמד "ויתצב עמו שם". וכיון שזה מה שאנו רוצים, אנחנו צריכים לא להצדיק בתוכנו את זה שאנו לא סולחים. וזה בא לידי ביטוי הרבה ביחסים בינינו. שנה טובה ומתוקה.

לקבלת עלון מעמקים השבועי במייל

ניתן לפנות לכתובת
ataitor1@gmail.com

”זוחלים ורועדים מיום נואך” – היחס ליראה בימים הנוראים

הפנים השוחקות של המלך מלוות אותנו כל חודש אלול, אך כאשר מגיע ראש השנה, בו אנחנו נכנסים עם המלך לארמון, כל האווירה משתנית פתאום.

בחודש אלול, כאשר אנחנו נמצאים בשדה, אנחנו נחשבים עבדי המלך, ואין לנו רשות להיכנס לארמון. אך כאשר מגיע ראש השנה, אנחנו נחשבים הבנים של המלך²², ואנו זוכים להיכנס לארמון יחד איתו.

והנה, אנחנו נכנסים לארמון, ופתאום מתרחשת סיטואציה מאוד קשה. המלך מתעסק ברוממותו, משתעשע בינו לבין עצמו. הוא מתעלם ממנו לחלוטין, ולא מראה לנו בכלל את פניו. מצד אחד אנחנו נמצאים בארמון של המלך, אך מצד שני הוא מתעלם ממנו ולא מראה שיש שום קשר בינינו. כמוכן, זו סיטואציה מאוד קשה ומתוחה.

במשל הזה, שעוד נרחיב עליו בע”ה בחוברת לראש השנה, מסביר אדמו”ר הזקן את המתח והיראה של ראש השנה, את חרדת יום הדין.

אנחנו נוטים בדרך כלל להסתייג מהיראה, לירא ממנה, ולהדחיק אותה ככל שניתן. בשני המאמרים שלפניכם נעסוק במקומה של היראה בעבודת ה', כדי 'להאחיב' אותה עלינו לקראת יום הדין הבא עלינו לטובה, על מנת שנרצה לחוש אותה במלוא עוצמתה.

22. אמנם משהו ביחס של אלול ממשיך גם אחר כך. לכן הוא עדיין נקרא מלך. אע”פ שכלפי בנים לא שייך לקרוא לו מלך. “כי אילו אפילו היו לו בנים רבים מאד לא שייך שם מלוכה עליהם” (שער היחוד והאמונה פרק ז). מערכת היחסים שלנו עם ה' בחודש אלול היא חלק מאוד חשוב מהתהליך. וגם אחר שכבר עברנו את אלול והגענו לראש השנה עדיין נשאר לנו ממנה רושם.

מלכינו או דודינו

מדוע היום איננו "זוחלים ורועדים מיום נואר"

ישנן שתי תופעות רווחות בדורנו שאנחנו מאוד אוהבים. למרות שפעם הן היו הרבה פחות חזקות, היום הן מאוד מאוד משפיעות על האדם. האחת היא שנותנים לאדם הרבה יותר חופש בחירה מאשר מה שנתנו פעם; והשנייה היא שמתעסקים היום עם המודעות של האדם הרבה יותר מאשר פעם.

ונפרט:

פעם כשהיו מדברים עם אדם על העבודה של חודש אלול, אז היו באים ואומרים לו "אלול!!!" ואז אפילו אם הוא היה דג שבים הוא היה רועד, וככל שהוא היה יותר בן אדם, הוא עוד יותר דאג, הוא עוד יותר רעד מפחד. ועיקר מה שרצו זה שבאמת זה יפעל. אדם מגיע לשיבה, ועיקר מה שרצו, זה שתהיה מסגרת²³, שישב וילמד, וזה פעל.

היום, ברוך ה', אחרי אלפי שנים, עם ישראל כבר חזק מאוד ביהדות שלו. כל כך חזק, שדבר מאוד מאוד בסיסי אצלו זה הבחירה החופשית. אין היום כמעט דבר כזה להכות תלמידים במוסדות חינוך. היום יש יותר יכולת לתת לבן אדם את ההחלטה בעצמו.

מצד שני, ברור שמסגרת צריך, ומייצרים את המסגרת בשביל לעזור לבן אדם, הבן אדם מרגיש הרבה פעמים שהוא רוצה לבחור בדברים טובים אבל כיוון שקשה לו לבד מייצרים עבורו מסגרת כדי שיהיה לו יותר קל. כלומר, פעם המסגרת הייתה הרבה יותר כפייה, היום המסגרת זה כדי לעזור לבן אדם בבחירות שלו.

יש עוד דבר מאוד מאוד חשוב היום, שלא היה כל כך חזק פעם - המון מודעות עצמית. אדם כל הזמן רוצה להבין למה. הגיע ראש השנה, אומרים לו "צריך לרעוד מפחד" הוא שואל "למה לרעוד מפחד?" הבן אדם אמור לרעוד מפחד ומתחיל לשאול שאלות... האם אחרי שהוא יקבל את התשובה יש סיכוי שהוא ירעד מפחד? באופן פשוט, מאוד מאוד קשה.

אם כן, עלינו להבין: א. מהי בכל זאת החשיבות של הבחירה והמודעות בעבודת ה'. ב. כיצד אפשר שזה לא יסתור את עבודת ה' בשלמות כמו בדורות הקודמים. בסופו של דבר, אנחנו רוצים שכשמגיע אלול נתגייס בכל הכוח לעבודת ה', וכשמגיע ראש השנה נרעד מפחד. אז צריך להבין כיצד זה אפשרי.

כדי שנוכל להכין את עצמנו לראש השנה כשיש לנו הרבה בחירה והרבה מודעות עצמית, אנחנו צריכים להבין יותר טוב מה באמת רוצים מאיתנו בימים הללו, ולשים

23. בדורות הקודמים היו כל מיני תקנות קהל שנועדו לסגור את האנשים באלול, היו הרבה תקנות שנועדו לכפות את האדם להיכנס לתוך מסגרת מאוד מאוד חזק, ולא לאפשר הרבה בחירה. בכל מיני מקומות הרב של הבית הכנסת היה נועל את הבית הכנסת בתחילת התפילה ופותח את הדלת בסוף התפילה.

לב עד כמה מה שרוצים מאיתנו זה לא משהו שהוא זר לנפש שלנו, אלא זה משהו שאנחנו הכי הכי מרגישים שהוא שייך אלינו. ולא רק שהוא הכי שייך אלינו, אלא שכל זמן שאנחנו מתעלמים ממנו, זה עושה לנו ממש ממש לא טוב. ודווקא אם אנחנו שמים אליו לב זה עושה לנו טוב.

"דודינו" או "מלכינו", קרוב או רחוק?

כדי להסביר את זה, נדבר קודם על שני סוגי מערכת יחסים שיש בינינו לבין הקב"ה. לפעמים אומרים שהקשר בינינו לבין הקב"ה זה כמו קשר בין דוד לרעה, ולפעמים אומרים שהקשר בינינו לבין הקב"ה כמו בין מלך לעבדים. כשמסתכלים בשיר השירים (שהוא בעצם המקור העיקרי לכך שקשר בינינו הוא כמו בין דוד לרעה) באמת רואים שהדוד עצמו נקרא גם מלך ("הביאני המלך חדריו"), אך זה עצמו צריך להבין, למה הדוד נקרא גם מלך, או - למה רוצים שהמלך יהיה גם דוד? מה העניין במלך ומה העניין בדוד?

כשמדברים על דוד ורעה, עיקר מה שמדברים זה על האהבה, שיש תשוקה ותענוג הדדי מהקשר. אך כשמדברים על מלך ונתינים באופן פשוט המלך הוא בעיקר זה שמתענג, והנתינים באופן פשוט הם מקבלים עליהם את עול מלכותו. יש פער מאוד מוחלט בינו לבין העם, המלך נהנה מעצמו והנתינים הם רק לצורך ההנאה שלו. ככל שהם יותר לצורך ההנאה שלו ככה הוא יותר נחשב מלך. יוצא אם כן שביחס שיש בין המלך והנתינים העיקר זה המרחק, וביחס שיש בין הדוד והרעה העיקר זה הקירוב.

אז מה אנחנו רוצים? רוצים את הקירוב או רוצים את הרחוק? באופן פשוט אנחנו נוטים לחשוב שמה שאנחנו רוצים זה רק את הקירוב. אבל עכשיו נשים לב שיש לנו בעיה מסוימת כשיש רק קירוב. הבעיה בקירוב היא שאם הקירוב הוא מענג אותי אז בעצם יש לי נטיה לשם, אני נמשך לשם ואני כאילו כבר חייב את זה - ממילא מה שקורה זה שזה גורם שתהיה לי קצת פחות בחירה. אם יש לי משהו שמושך אותי, ככל שהוא מושך אותי יותר חזק, ככה זה מקטין לי את הבחירה.²⁴

כלומר אם נהיה רק כמו דוד ורעה - ככל שאנחנו נימשך יותר אחד אל השני כך בעצם הבחירה שלנו תקטן. אם אנחנו רוצים שתהיה לנו בחירה אנחנו צריכים שיהיה גם ריחוק, צריכים להיות כמו מלך ועם, מלך הוא אחד שבוחר, והעם זה מי שבוחר להמליך עליהם את המלך.

מלך ודוד – בחירה ומודעות

אנחנו רוצים להיות קשורים לקב"ה בשני הצדדים, גם בזה שהוא מאוד מאוד בוחר בנו ואנחנו מאוד מאוד בוחרים בו, וגם בזה שאנחנו מרגישים שהקשר עם הקב"ה הוא הנטיה הכי הכי חזקה שלנו.

24. אמנם אדם יכול לבחור להשתוקק, אבל אז השאלה מה כאן יותר גדול. אם הוא משאיר את זה שכל מה שהוא משתוקק זה רק בגלל שבכך הוא בחר אז בעצם העיקר כאן זה הבחירה. ואם הוא משתוקק ברמה כזאת שהרצון שלו הוא יותר מהבחירה, אז זה כבר בכלל לא בחיירי, הוא חיפש משהו שהוא לא תלוי בבחירה שלו, אז העיקר כאן זה הטבע.

עכשיו נחבר את זה למה שאמרנו קודם, שיש לנו היום (ביחס לדורות הקודמים) שני דברים שאנחנו מאוד אוהבים - בחירה ומודעות עצמית: מה שאנחנו רוצים את ה' כמלך - זה מה שאנחנו אוהבים שיש בחירה, ומה שאנחנו רוצים את ה' כדוד - זה מה שאנחנו אוהבים שיש לנו מודעות, שאנחנו רוצים להרגיש שהקשר עם הקב"ה זה הנטייה הכי הכי בסיסית שלנו.

אם לא היו לי את כל הנטיות השליליות והתאוות לדברים בטלים, והייתי יכול באמת ובפשטות לחשוב על הנטייה הכי פנימית שלי, שהיא הנטייה להיות קשור לקדוש ברוך הוא - הייתי מיד מגלה שזו הנטייה הכי חזקה שיש בתוכי. באמת, הכי כיף לי לחשוב שהקב"ה ואני בקשר, שהוא מת עלי ואני מת עליו, זה מה שהכי בא לי שיהיה.

אבל אם אכן הנטייה הזו הייתה באה לי בטבעיות כזו ובפשטות כזו, הקשר עם ה' לא היה כל כך בחירי, ואנחנו רוצים שהוא יהיה גם בחירי. למה אנחנו רוצים שהקשר עם ה' יהיה בחירי? כי אנחנו רוצים שהקשר שלנו עם ה' יהיה כמו שהוא איתנו, אנחנו רוצים להרגיש בקשר כמו שהקב"ה מרגיש. והרי הקב"ה לא 'הולך עלינו' בגלל שהוא חייב אותנו, בגלל שהוא צריך את הקשר. כמובן שלא, אלא רק בגלל שהוא בוחר בזה. ממילא, הקב"ה רוצה שכשאנחנו נרצה להיות קשורים אליו נעשה את זה גם אנחנו מתוך בחירה.

קבלת עול – מתוך בחירה

זו המשמעות לכך שאנחנו הולכים להמליך את הקדוש ברוך הוא בראש השנה. הקדוש ברוך הוא אומר לנו: אני רוצה שתמצו לא רק את הנטייה שלכם להיות קשורים אלי, אלא גם את המצב בו כאילו אני מתרחק ממכם, ואתם לא מרגישים נטיה טבעית להיות קשורים אלי. הסיבה לכך היא שאני רוצה שיכנס לכם לראש שהכל הכל זה מבחירה, כל הקשר בינינו מבוסס על בחירה, ושגם אתם עושים את הכל מבחירה ואני לא מכריח אתכם. כל המניעות שיש לכם מלהרגיש את הנטייה להיות קשורים אלי זה בגלל שאני רוצה שאתם תהיו כאלה שהם בעלי בחירה ואני רוצה שתרגישו מה זה להיות בעל בחירה.

כלומר כשהקב"ה אומר שהוא רוצה שתהיה לנו בחירה, בעיקר מה שהוא רוצה להגיד לנו זה שנחליט שאנחנו הולכים על משהו מסוים, ואנחנו נכנסים אליו בכל הכוח. נניח בן אדם מגיע לגיל מבוגר ועכשיו יש לו פנסיה מסודרת, עכשיו הוא יכול לשבת בבית שלו ולשכב במיטה כל היום, אבל הוא יכול להחליט שיש לו משהו מסוים שחשוב לו ולכן הוא חי ופועל ונכנס אליו בכל הכח לגמרי מבחירה. כאשר האדם עשה פעולות בצעירותו, אפשר להגיד שהיה זה מחמת ההכרח, אחרת הוא לא יכול היה להתקיים. אבל בחירה היא ללכת על משהו גם כאשר אתה לא מוכרח אליו, אבל אתה בוחר ללכת עליו בכל הכח ועד הסוף.

להחליט שאני נכנס לעשות משהו, אפשר לקרוא לזה 'בחירה' ואפשר לקרוא לזה 'עול', אני מכניס את עצמי לתוך עול מתוך בחירה. אפשר לומר שכל בחירה שאני בוחר זה בעצם להכניס את עצמי בעול, לא עול של איזה מישהו חיצוני שמכריח אותי אלא זה עול שאני בוחר להיות בו, אני מחליט להכניס את עצמי לעול. זה נקרא 'קבלת עול',

אני מקבל על עצמי את העול. להמליך על עצמי מלך זה בעצם לבחור במלכות שלו²⁵. כשהקב"ה רוצה שנקבל על עצמינו את עול מלכותו, הוא בעצם רוצה שנהיה בעלי בחירה כמוהו, שנהיה עבדים שלו, ועל זה נאמר (שבועות מז): "עבד מלך כמלך".

הרצון העמוק וקבלת העול

כלומר, הקב"ה רוצה מצד אחד שנרגיש שיש לנו נטייה מאוד מאוד חזקה להיות קשורים אליו, שזה הרצון הכי עמוק בתוכנו יותר מכל הרצונות האחרים, אין משהו שאנחנו רוצים בפנים יותר מאשר הקשר עם ה' - ובזה הוא דוד שלנו ואנחנו הרעה שלו.

ומצד שני הקב"ה רוצה שהכל יהיה מבחירה, ובחירה זה קבלת עול. להיות בקבלת עול הכוונה להחליט שאני רוצה להיכנס לבחירה של עצמי, זה קבלת עול אמיתית. הקבלת עול הזאת זה מה שהקדוש ברוך הוא רוצה מאיתנו, ולכן אנחנו אומרים שאנחנו צריכים לקבל את העול של ה', לא את העול של עצמינו. מה זה לקבל את העול של ה'? לקבל את זה שהקב"ה רוצה שנהיה בעלי בחירה. הוא בעל בחירה, והוא מכניס את עצמו בעול של עם ישראל כביכול, ואנחנו בעלי בחירה ומכניסים את עצמנו בעול של הקדוש ברוך הוא. אז זה הופך להיות קשר מאוד פנימי בינינו.

אם כן, במודעות שלנו אנחנו מחפשים את המקום שבו אנחנו רוצים את ה' מאוד, בנטייה הכי פנימית שלנו, יותר מכל דבר אחר. ובבחירה שלנו אנחנו רוצים להכניס את עצמנו לעול הכי קשה, העול של עצם הרצון להיות בבחירה ולבחור בזה שיש הקב"ה ואנחנו הולכים על זה. לא רק שאנחנו נמשכים לזה, אלא אנחנו מחליטים ללכת על זה בבחירה ובקבלת עול²⁶.

קבלת עול ויראת הדין

עכשיו נחזור לנושא שבו פתחנו. מדוע קבלת העול הזו אמורה לעורר בנו יראה? קבלת עול מפחידה משתי סיבות: הפחד התחתון (יראה תתאה, יראת חטא) נובע מזה שאני לא יודע אם אני אעמוד בציפיות של עצמי. והפחד העליון נובע מזה שאני עומד מול המלך ואני בעצם בוחר להיות תלוי בו ואני מקווה שהמלך ישמח במה שאני עושה.

25. אם האדם אומר שהמלך הוא כבר מלך ועכשיו "מה אני יכול לעשות, אין לי ברירה, אז אני ממליך אותו" – זה לא נקרא שהוא ממליך מלך, הוא ממליך מושל (על כך שמלכות היא ברצון, וממשלה היא בכפייה – ראה בתורת המלך ח"ב עמ' קח (עפ"י לקו"ת לר"ה נה ב ועוד כנסמן שם. וראה כבר בפירושו הראב"ע לבראשית לו ח). על המלכת מלך נאמר "אין מלך בלא עם", העם ממליכים את המלך. להמליך את המלך זה לומר שאנחנו רוצים שהוא יהיה המלך, הוא מצידו לא צריך כלום. הוא לא זקוק לשום דבר, הוא מסתדר לבד, אלא מה? הוא רוצה מבחירתו להיכנס בעול, לבחור במשהו, ובמה המלך בוחר? בעם שלו. הוא בוחר שהמלוכה שלו תהיה תלויה באחרים, ובמה הם בוחרים? בלהמליך אותו.

26. לכן בקריאת שמע אחרי שאנחנו אומרים "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד", שהכל זה רק ה' ובעצם אין לנו בחירה, אנחנו אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". הקב"ה כאילו שואל אותנו "אתם רוצים שהכל זה יהיה רק אני, שתהיו לגמרי חלק ממני ולא תהיה לכם מודעות בכלל? או שאתם רוצים שתהיה לכם בחירה ומודעות?", "אתה רוצה להיות משהו שבטל לגמרי לה'. כמו השולחן הזה, כמו בעל חי, כמו מלאך או שרף. שהכל אצלו בטבע גמור? או שאתה רוצה להיות בעל בחירה?", "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הקב"ה רוצה שאנחנו נבחר. הוא מאוד רוצה שנהיה בעלי בחירה, כמה הוא רוצה? "בכל לבבך" שזה יהיה בשבילי יותר מכל הדברים שבעולם, "בכל נפשך" שאני אלך על זה עד הסוף וארגיש שאם אין לי את זה אני מת, "בכל מאדך" שאני אתן את כל מה שיש לי את כל הכח ואת כל הזמן רק בשביל זה.

לבחור לקבל את עול מלכותו הכוונה שאני בוחר לגמרי להשאיר את הכל בבחירה, להשאיר את הכל תלוי בו. הוא רוצה שאני אעמוד בעמידה כזאת בשביל שכל מה שאני עושה יהיה תלוי בבחירה שלו מה הוא יחליט. אני רוצה שזה יישאר תלוי בבחירה שלו, וככל שאני יותר רוצה שזה יהיה תלוי בבחירה, זה נקרא שאני יותר מקבל עלי עול, כי אני יותר מחליט שהבחירה היא זאת שתהיה קובעת. שמה שהוא יבחר זה מה שיהיה. זה נקרא קבלת עול הכי הכי חזקה.

בראש השנה העיקר זה להוליד את היראה, כלומר אני רוצה להרגיש שאין פה איזה נטייה, ה' לא נמשך אלי ואני לא נמשך אליו, אלא אני ממליך אותו עלי. וביזה"כ וסוכות ה' רוצה בעיקר להיות ביחד איתנו כמו דוד. וכמו שבעז"ה נראה בהמשך (בחוברות הבאות).

נהניתם? רוצים לשמוע עוד?

לשמיעת שיעורים נוספים חייגו בעת ל'קול הלשוני'

073-371-8149

יראת ה' לחיים

המושג יראה מובן בהבנה ראשונית בצורה לגמרי לא נכונה, וגורם לאדם לירא מפניו. אנשים סולדים מהמושג הזה, וחושבים שהוא חסר חיות, ומעדיפים להתרחק ממנו, ולא להיות ביראה. כמו למשל העובדה שתשובה מיראה לא נראית לאנשים מספיק טובה, והם מחפשים תשובה מאהבה. אבל באמת יראה באה להוסיף חיים, ולא להצמית אותם. יותר מזה, כשאנחנו מתפללים על מה שיקרה לעתיד לבוא, עיקר התפילה שלנו היא על היראה, ולא על האהבה²⁷, שהרי כך אנחנו אומרים בשעה שאנחנו מבקשים מה' שיבנה את בית המקדש: "ושם נעבדך **ביראה** כימי עולם וכשנים קדמוניות". וכן בחלק מן הנוסחים בתפילת מוסף של שלוש רגלים וימים נוראים בסוף ברכת "העבודה" אומרים "שאותך לבדך **ביראה** נעבוד". לפני הגלות כך היו חותמים תמיד את ברכת "העבודה", ובגלות שינו את זה ל"המחזיר שכינתו לציון". אם כן, החזרה לציון באה לידי ביטוי בכך שנוכל לשוב ולהגיד "שאותך לבדך ביראה נעבוד". שנעבוד את ה' ביראה. לכן ירושלים נקראת מלשון יראה שלימה²⁸, ולא יראה מצמיתה. כבר הרצון שתהיה יראה שלימה נותן תחושה כלשהי של גאולה. כי בגלות אנחנו מפחדים לבקש על יראה כיוון שיראה מפחידה אותנו, מרוב שאנחנו רחוקים מהמושג הזה, ועצם העובדה שאנחנו רוצים יראה שלימה, ומבקשים אותה, נותנת קצת תחושה של גאולה.

אנשים מחפשים יראה

ניתן דוגמה שתמחיש טוב יותר את המושג יראה: חלק מהתענוגות שיש לאנשים זה להיות במצב של יראה. למשל, אדם שמחליט להיכנס לסיפור מותח, או שהוא עושה איזה ספורט מותח, או שהוא אוהב להיכנס לאתגרים. אותו דבר אדם שרוצה להיות

27. אדמו"ר הזקן מדבר על זה בעמקות ב"הערה לתיקון חצות" בסידור שלו. וראה על כך באריכות בעלון 'מעמקים' ואתחנן פ"ד.

28. כצירוף לשני שמות: "יראה" שקרא אברהם אבינו, ו"שלם" כמו שכתוב "ומלכיצדק מלך שלם" (ילקוט שמעוני, תהלים פרק עו. סימן תתיד).

בכיר יותר במקום שבו הוא עובד. זה מכניס אותו למתח, והוא אוהב את זה, ונהנה מזה. אפשר אפילו להגיד שכל הרצון הזה, להיות בכיר יותר, נובע אמנם גם מהרצון לכבוד, אבל גם בגלל ההנאה שיש מהמצב של יראה שיש בזה. יש בזה אתגר, יש בזה מתח, יש בזה יראה. יש בזה חיות. כלומר, יראה נותנת חיות, נותנת מתח לחיים. לכן כשאדם מבוגר יוצא לפנסיה מתח החיים שלו יורד, וזה מסוכן. בגלל זה אנשים שלא יודעים לשמור על מתח החיים - מתנוונים.

יוצא שיש תאווה מרכזית מאוד בחיי האדם - להיות ביראה. אמנם התאווה הזאת, ליראה, היא יותר חיה, ופחות מגושמת ביחס לתאוות אחרות, אבל זו גם תאווה.²⁹

יראה של צדיק

גם צדיק אוהב להיכנס למצב של יראה. אבל יש הבדל בין איך שהצדיק אוהב להיכנס ליראה, לבין התאווה להיכנס ליראה שהסברנו עד עכשיו. ההבדל הוא שהיראה שלנו היא רק יראה שלילית, יראה מאבדן החיים, וגם ההנאה שלנו היא מאבדן החיים, כמו שהסברנו. אבל אצל הצדיק היראה היא רק חיובית. כלומר, אצל הצדיק היראה היא מזה שהיא חש את מקור החיות שלו, והוא כל כך דבוק למקור החיות שלו, שהוא לא יכול להתנתק ממנו לרגע, ומתוך שהוא דבוק שם, במקור החיות, הוא מקבל משם הרבה חיות.³⁰

29. התאווה היא להרגיש שאף אחד לא יכול לחייב אותנו לחיות רק כי חיינו אתמול, וההנאה היא להרגיש שמבחינתנו, אם לא יהיה איזה חידוש בחיים אנתנו מעדיפים לא לחיות בכלל. יש מקום שהאדם לא יכול לסבול את זה שהוא חייב לחיות ולעבוד ולעשות את כל הדברים רק בגלל שככה הוא התרגל לחיות. הוא רוצה לחיות פשוט כדי לחיות, ולכן הוא מעדיף להעמיד בסיכון את כל החיים הרגילים שלו בשביל לחוש שהוא חי באמת. כך הוא יותר **דבק** בחיים האמיתיים שלו. כך, באופן פרדוקסלי, דווקא ההעמדה של החיים בסיכון נותנת יותר לחוש את החיים עצמם. נותנת יותר חיות

30. כלומר, הסברנו שההנאה הפשוטה מנטילת סיכונים נובעת מהסלידה מהחיים ה"נסחבים" להם יום אחרי יום, והכמיהה למשהו שמעבר לזה, ואם כן ההנאה שלנו היא משבירת מערכת החיים המוכרת לנו. זה נקרא יראה שלילית. לצדיק, לעומת זאת, יש חוש בחיים **שמעבר** לחיים הפשוטים שנראים כל כך מכבידים. הוא מבין שיש מעבר להם חיות הרבה יותר גדולה, ולכן הדבקות שלו היא בחיים ההם. שמעבר, והיציאה מהחיים הפשוטים באה רק ממילא. זה נקרא יראה חיובית.

מעמקים

מעמקים בתורה שמשפיעה על הנפש

עלון מעמקים הוא עלון תוכן שבועי המחולק בבתי כנסת וישיבות

בעלון מובאים שיעורים של הרב יצחק שפירא המבארים את פרשיות השבוע ומאמרים חשובים בעבודת ה' בצורה עמוקה ובהירה החודרת למעמקי הנפש.

בשיעוריו הרב מעלה את השאלות העמוקות הטורדות את האדם, דן בהם ומיישב אותם דבר דבור על אופניו. יש בשיעורים אלו את הכח להאהיב את התורה על לומדיה, כך שדברי התורה יהיו מתוקים מדבש ונופת צופים.

אנו מזמינים אותך להיות נציג של העלון המיוחד הזה,
וכך תזכה להיות שותף בחיבור המיוחד בין התורה ללומדיה.

התקשר עכשיו למאיר - 058-6305341

ובעזרת ה' אנו נשלח לך עלון בכל שבוע, ואתה תחלק אותו בבתי הכנסת שבסביבתך